

© Vivian Maier/Maloof Collection, Courtesy Howard Greenberg Gallery, New York

“JE WORDT TOEGELACHEN DOOR DE VREEMDHEID VAN EEN HEMEL DIE NIET VAN JOU IS”

Aantekeningen van de voordrachten van Davide Prospero en Julián Carrón
tijdens de Dag van de opening van het jaar
van de volwassenen en de studenten van CL.
Mediolanum Forum, Assago (Milaan), 26 september 2015

JULIÁN CARRÓN

Vragen we aan de Geest om in ons een zodanige genegenheid voor Christus op te wekken, een zodanige gehechtheid aan Hem, dat we in alle plooiën van ons leven van Hem zullen kunnen getuigen.

Kom Schepper Geest

*La mente torna
I wonder as I wander*

DAVIDE PROSPERI

Welkom bij deze geste waarmee we gezamenlijk het nieuwe sociale jaar beginnen. Ik groet ook alle vrienden die in verschillende steden in Italië en in het buitenland met ons verbonden zijn om samen deze geste te beleven.

“De mooiste dag van de week is de maandag, want op maandag begint het opnieuw, begint opnieuw de weg, het plan, begint opnieuw de verwezenlijking van de schoonheid, van de genegenheid” (L. Giussani, *Dal temperamento un metodo [Vanuit het temperament, een methode]*, uitg. Bur, Milaan 2002, p. 31). Deze zin van don Giussani zegt ons het motief waarom we het niet moe worden opnieuw te beginnen, want wij zijn meer gehecht aan deze schoonheid dan aan welke andere interesse dan ook, en we vragen dus aan ons grote gezelschap om ons te helpen de moed niet te verliezen, zodat, dag na dag, jaar na jaar, onze genegenheid voor de bron van de schoonheid kan groeien.

In 1964 zei don Giussani tijdens de Geestelijke oefeningen in Varigotti: “Wij moeten vechten voor de schoonheid, want zonder schoonheid kun je niet leven. En

deze strijd moet elk detail behelzen, want hoe zullen we anders ooit het St.Pietersplein kunnen vullen?” (vgl. L. Amicone, “Il 25 aprile di Rimini [25 april in Rimini]”, in: *Tempi*, n. 18/2004, p. 20). Op 7 maart hebben we het gevuld, dat Plein. We hebben de Paus om een ontmoeting gevraagd om hem te vragen hoe we die frisheid van het begin kunnen bewaren zonder welke onze beweging niet nuttig zal kunnen blijven voor de Kerk en voor de wereld. Ik denk dat eenieder van ons hier is omdat hij van oordeel is dat deze ervaring van waarde is voor zijn eigen leven. Maar hoe kun je steeds nuttiger zijn voor de Kerk en zo de glorie van Christus in de wereld dienen? De Paus heeft deze vraag beantwoord door ons een taak toe te vertrouwen, zoals we ons goed herinneren: “Gecentreerd in Christus en het Evangelie, kunnen jullie armen, handen, voeten, geest en hart zijn van een Kerk die ‘naar buiten’ gaat” (Franciscus, *Toespraak tot de beweging Gemeenschap en Bevrijding*, 7 maart 2015).

En Carrón heeft dat hernomen tijdens de Geestelijke oefeningen van de Fraterniteit: “Waaraan kunnen we deze aanwezigheid herkennen? Aan het feit dat ze ons decentreert van onze reducties, van onze verstrooidheid, om ons terug te brengen naar het centrum, Christus. [...] Het christendom is altijd een gebeurtenis” (*Een aanwezigheid in de blik*, Rimini 2015, p. 34). We moeten beseffen dat dit een richting aanduidt, dat wil zeggen dat we ons opnieuw moeten centreren op het primaat van de gebeurtenis, ons steeds opnieuw moeten openstellen voor Christus als gebeurtenis die gebeurd is in de voorbije geschiedenis en die in het heden gebeurt op steeds nieuwe manieren die wij geroepen zijn te volgen. We hebben het gezien op de afgelopen Meeting. De methode die God gebruikt om de geschiedenis binnen te gaan is er een van een vrije keuze: de keuze van een mens, Abraham. Temidden van de talloze mensen die het Mysterie een naam proberen te geven, wordt er één uitgekozen en door het Mysterie bij naam geroepen: “Abraham...”, opdat hij er U tegen kan zeggen, zoals een kind u zegt tegen zijn vader. Deze zelfde methode beschrijft onze geschiedenis.

***Wij die uitverkoren zijn,
want we hadden er geen
recht op te ontmoeten wat
we ontmoet hebben en wat
velen niet kennen, wij die
gezien hebben, wij aan wie
het gegeven is Christus te
ervaren als een
onoverwinnelijke
aantrekkelijkheid, wij zijn
uitgekozen voor de wereld***

Want een van de dingen die me treft van de beweging is hoe alles begonnen is. We kunnen dat lezen in het boek van Savorana (*Vita di don Giussani [Leven van don Giussani]*, uitg. Bur, Milaan 2014). Jaren geleden begon een jongetje hevig te verlangen dat zijn leven niet

nutteloos zou zijn. Hij wist niet, hij kon zich niet voorstellen hoe hij nuttig zou kunnen worden, maar het enige wat hij zeker wist, is dat hij niet nutteloos geleefd zou willen hebben, dat wat de Heer hem ook gevraagd zou hebben, hij zich helemaal zou hebben gegeven opdat zijn leven nuttig zou zijn voor de wereld, nuttig voor Zijn plan. En ik zeg: ik herken me daarin – ik herken me daarin –, ook ik heb dit hevige verlangen! Maar dit ding dat we allemaal in ons hebben, nemen we meestal niet zó serieus dat we zeggen: “Ik geef mijn leven, heel mijn leven geef ik hiervoor”. Maar vandaag zijn wij hier omdat dit jongetje een man is geworden en oud is geworden en heel zijn leven trouw is gebleven aan dit hevige verlangen, of beter gezegd, trouw is gebleven aan Degene die hem de weg heeft laten zien om dit verlangen tot vervulling te laten komen. Het charisma dat deze man gegrepen heeft en een volk heeft voortgebracht binnen het leven van de Kerk, heeft hem gegrepen voor de wereld; en wij die uitverkoren zijn, want we hadden er geen recht op te ontmoeten wat we ontmoet hebben en wat velen niet kennen, wij die gezien hebben, wij die uitgekozen zijn, die om zo te zeggen de onmiskenbare gelaatstreken van Christus gezien hebben door het zo overtuigende getuigenis van een menselijk beslissend en ons leven vrede brengend gezelschap, wij aan wie het gegeven is Christus te ervaren als een onoverwinnelijke aantrekkelijkheid, wij zijn uitgekozen voor de wereld. Aan ons is deze ervaring van kennis gegeven opdat wij de schoonheid ervan aan allen zouden meedelen. Wat zou de uitverkiezing anders voor zin hebben? Het zou iets onrechtvaardigs zijn.

De blindgeborene wekt in mij altijd dezelfde ontroering op. Deze ongelukkige keek naar zichzelf zoals iedereen naar hem keek: hij ‘was’ zijn ongeluk. Een leven zonder hoop. En zoals hij waren er velen en al die mensen zoals hij keken op dezelfde manier naar zichzelf, volgens een bepaalde visie die in het jodendom van toen algemeen was: ze waren lichamelijk gestraft omdat ze van binnen slecht, onzuiver, zondaars waren! Maar die man koos hem die dag uit en de blinde kreeg zijn zicht terug; en toen hij door de leermeesters en wijzen ondervraagd werd, antwoordde hij: “Ik weet alleen dat ik eerst niet zag en nu zie, ik zie de werkelijkheid, niet alleen de fysieke werkelijkheid, maar ik zie de waarheid van mezelf, van wat ik ben. Ik ben niet wat jullie zeggen, ik ben wat ik heb zien schitteren op het gezicht van die man die aandachtig naar me keek, die juist naar mij keek, naar het niets dat ik ben, die met vriendschap naar me keek”. Die dag werd juist hij uitgekozen opdat, door zijn verandering, de glorie van Christus zou kunnen stralen, opdat ook de anderen zoals hij de waarheid van zichzelf en van de wereld, van alles, zouden kennen, en zo bevrijd zouden worden. Sinds Abraham heeft God steeds deze methode gebruikt, en wij komen van die stam. Daarom wordt ons leven nuttig als het geleefd wordt voor het doel waarvoor we uitgekozen zijn, zoals een vader zei tijdens de begrafenis van zijn kind van drie, overleden aan een tumor: “Voor het prentje hebben we deze zin uitgekozen

die hem goed beschrijft: ‘Het belangrijkste in het leven is niet iets te doen, maar geboren te worden en je te laten beminnen’”.

Als we een beetje denken aan het afgelopen jaar, vanaf het oordeel over Europa en over de ineenstorting van de evidenties – we herinneren het ons goed –, dan ontstaat ons initiatief uit diezelfde vraag van Giussani: is het, in de situatie waarin we ons bevinden, nog mogelijk Christus mee te delen met die fascinatie, met die overtuigingskracht van rede en genegenheid, die onszelf overweldigd heeft?

Tijdens de Meeting hebben we vele ontmoetingen gehad met getuigen van het geloof, evenals andere verrassende, misschien onverwachte ontmoetingen, goed beschreven in *Traces* van september.

Ik heb me afgevraagd: wat raakt iemand die zoiets ontmoet? Waarom wordt iemand geraakt? Waarom kun je zeggen, zoals bijvoorbeeld Pietro Modiano deed, dat “enkel [door] het feit dat er een plaats bestaat [...] waar je dergelijke vragen”, dus ware vragen, “kunt stellen, ik, die van ver kom, me niet meer ver voel” (*Tracce*, n. 8/2015, p. 12)? Dit zegt iets over het fundament van een verbazing.

Wat iemand ontmoet is een ander subject, een volk rijk aan identiteit en geschiedenis, en dus een voorstel. Wie ons ontmoet kan het leuk vinden of niet, maar er zit een fascinatie van een oorspronkelijke aanwezigheid in het voorstel van die levende ervaring die zich tracht te meten met alle aspecten en alle interesses van de mens. We hebben het bijvoorbeeld gezien toen we de flyer over de verkiezingen ‘Opnieuw beginnen vanaf de basis’ verspreid hebben, waarin we, tegenover de crisis van de idealen die ons land kenmerkt, de herontdekking voorgesteld hebben van de ander als iets goeds – en niet als een obstakel dat we moeten overwinnen – voor de volheid van ons ik, zowel in de politiek als in de menselijke en sociale relaties.

En dan begrijpen we dat de grenzenloze openheid die de dialoog in christelijke zin kenmerkt, een onvervreemdbare implicatie heeft: er kan maar een echte dialoog zijn in de mate dat ik me bewust ben van mijn identiteit. Dit is de methode waarmee we de vergelijking aangaan met alles. Echte dialoog impliceert dat ik rijp ben in het bewustzijn van mezelf. In *Het risico van de opvoeding* zegt don Giussani dat zonder deze rijpheid in het bewustzijn van mezelf “ik door de invloed van de ander geblokkeerd [raak]; ofwel brengt de ander, door mij afgewezen, een irrationele verstarring in mijn positie teweeg. Dialoog impliceert dus inderdaad openstaan voor de ander, [...] maar [...] impliceert ook een rijpheid van mijzelf, een kritisch bewustzijn van wat ikzelf ben” (*Het risico van de opvoeding*, uitg. Stichting Levende Mens, Leiden 2011, pp. 63-64). Daarom zijn we in deze jaren dikwijls teruggekeerd naar twee fundamentele zorgen juist voor de opbouw van een nieuwe samenleving, als hypothese die we iedereen aanbieden: 1) de christelijke gemeenschap is, voor zover geleid, de plaats waar je beetje bij beetje ontdekt hoe Christus antwoordt op de

vragen van het leven, door je vertrouwdheid met de waarheid te doen groeien, iets wat heden ten dage vrijwel onbereikbaar lijkt; 2) dit zekere vertrouwen in de waarheid die je ontmoet hebt, stelt je, mettertijd, in staat tot een vitale inzet voor de samenleving en ook tot een totale openheid, tot een vrijheid die ons toestaat de nieuwheid van leven uit te drukken die de christelijke ervaring je op overtuigende en ook fascinerende wijze geeft, vrij van ‘onveranderlijke’ schema’s die niet altijd antwoorden op de noden van onze tijd. Ik heb dit duidelijk kunnen vaststellen toen ik drie weken geleden deelnam aan een ontmoeting met vijfhonderd scholieren en docenten van GS: wat ons helpt zeker te worden, stevig geworteld in het bewustzijn van onze christelijke identiteit, is wat ons doet groeien in de weg naar de bestemming. Hoe dan ook zullen we deze dingen dit jaar kunnen verdiepen wanneer we het net uitgegeven boek van Carrón, *La bellezza disarmata [De ongewapende schoonheid]* lezen.

Sta mij toe te zeggen dat we in dit alles de ironie van God herkennen. Tegenover het geweld van de macht, die schijnbaar onontkoombaar voortdendert, plaatst Christus niet een andere macht maar een haveloos menselijk gezelschap, ‘een gezelschap van mensen’, door Hem uitgekozen, opdat Zijn aanwezigheid in de tijd en in de ruimte nooit zou ontbreken, en dáármee, zoals Giussani eens met een fantastisch beeld zei, “verovert Hij meter voor meter terrein op de nacht” (L. Giussani, *Tutta la terra desidera il Tuo volto*, San Paolo, Cinisello Balsamo-Mi 2015, p. 116). We hebben veel getuigenissen gezien, allereerst dat van pater Ibrahim, pastoor van de Latijnse gemeenschap van Aleppo, die samen met het gezin van Myriam en anderen zoals zij de hoop zijn van een volk dat moeite heeft reden te zien om te blijven hopen. Zij zetten een geschiedenis voort die begonnen is met het begin van de Kerk, van de christenheid, en ze zijn zich ervan bewust dat de Heer hen daarom daar in het Midden-Oosten wil, om daar vruchtbaar te zijn. En wij moeten onze christelijke broeders steunen in deze taak, want ze zijn een zaad; en het zaad moet verdedigd worden.

Tegenover het geweld van de macht plaatst Christus niet een andere macht maar een haveloos menselijk gezelschap, ‘een gezelschap van mensen’, door Hem uitgekozen, opdat Zijn aanwezigheid in de tijd en in de ruimte nooit zou ontbreken

Of wanneer ik sommigen van onze jongeren zie die om elkaar geven zoals je niet meer denkt dat vandaag de dag nog mogelijk is, op zo’n zuivere, intense en tegelijkertijd transparante manier, open voor allen, dan zie ik in hen het meest overtuigende en besmettelijke antwoord op de

problemen die de discussies over de moraal dezer dagen vullen. Sta me toe jullie voor te lezen wat een van onze jongens van 24 jaar schrijft aan een vriend: “Ik houd van haar. En ik houd van Christus, ja eindelijk kan ik zeggen dat ik van Hem houd! Ik houd van Hem en wil Hem alles geven... ik wil alles geven voor Zijn Rijk, ik wil de rest van mijn leven geven voor Zijn Rijk, omdat ik gelukkig ben, omdat ik dankbaar ben. Hij heeft mij veroverd. [...] En dit door haar heen. Ik bemin Hem door haar heen en ik bemin haar zozeer, omdat ik begrijp dat Hij me haar gegeven heeft. De wereld is voor mij veranderd, ik ben veranderd. Alles lijkt op hoe het eerst was en toch is alles nieuw. [...] Jij weet hoe lang ik geleefd heb met de kwellung dat ik Hem Aanwezig wilde zien in het vlees, een vlees dat ik zou kunnen zien en aanraken... en toen is er een bloem ontloken. Onverwachts. En de Liefde van de Vader heeft geschitterd in mijn hart en in mijn leven. Nu houd ik van het leven, ik houd er enorm van, en ik houd zelfs van alles wat ik geleden heb, ja ik houd ervan, ik houd van mijn lijden omdat het lijden was dat het waard was geleefd te worden: mijn lijden was de kwellung van het verlangen om de Menswording te zien, om Christus Mens te zien worden in mijn leven... Dit is leven. Dit is het Leven”.

De schoonheid van een sacramenteel gezelschap als het onze, de grootheid van de beweging, is dat het het mogelijk maakt zó te beminnen, want een jongen zou niet zo kunnen spreken over de liefde voor zijn meisje zonder Christus, zonder de ervaring van het menselijke die ontstaat uit ons gezelschap: Christus brengt echt ‘het menselijke tot vervulling’. Gods antwoord op de ‘crisis’ van de tijden zijn geen woorden, maar is de gebeurtenis van een schoonheid, van een ongewapende schoonheid inderdaad. Welke schoonheid? Het feit dat het Oneindige, het Goddelijke, in het vlees kan binnengaan van de relatie tussen een man en een vrouw van vlees en bloed, ze kan transfigureren en er het affectieve vermogen zodanig van kan vergroten dat ze een beeld wordt van Hemzelf, Zijn glorie. Binnen het teken en door het teken heen wordt het Mysterie werkelijk nu al ervaarbaar, zozeer dat door de wederzijdse liefde van een man en een vrouw heen, evenals in de ware vriendschap, in de christelijke *communio*, het werkelijk het Oneindige is dat zich aanwezig maakt. Kortom, deze Schoonheid valt te ontmoeten in een teken, in een menselijke werkelijkheid, broos en ‘haveloos’ zoveel je wilt, maar waarbinnen een Aanwezigheid schittert die niet van deze wereld is. Dit teken is de Kerk die de beweging ons heeft geleerd te beminnen. Wie leeft van de relatie met deze Aanwezigheid neigt ertoe heel de werkelijkheid te vullen met positiviteit en hoop.

Daarom vragen we je: hoe kan het christelijke getuigenis vandaag antwoorden op de leegte en op de angst die riskeren de zin in het leven te doen verliezen?

JULIÁN CARRÓN

1. DE OMSTANDIGHEDEN EN DE VORM VAN ONS GETUIGENIS

“De omstandigheden waar God ons doorheen laat gaan”, zei don Giussani, “zijn een essentiële en geen secundaire factor van onze roeping, van de missie waartoe Hij ons roept. Als het christendom de verkondiging is van het feit dat het Mysterie zich geïncarneerd heeft in een mens, dan is de omstandigheid waarin iemand zich hiertoe verhoudt, tegenover de hele wereld, van belang voor de definitie zelf van zijn getuigenis”. (*L'uomo e il suo destino [De mens en zijn bestemming]*, uitg. Marietti, Genua 1999, p. 63).

Het lijkt me dat we na de weg die we het afgelopen jaar hebben afgelegd, zoals Davide nu zei, deze woorden van don Giussani beter kunnen begrijpen. Hoe meer iemand het geloof in de werkelijkheid wil beleven, des te meer interesseert het hem te begrijpen wat de context is waarin hij zich bevindt. Niet vanwege een simpele sociologische belangstelling, maar juist om de natuur te begrijpen van het getuigenis dat we geroepen zijn om te geven.

Om de draagwijdte te begrijpen van de omstandigheden voor de identificatie van de vorm van het getuigenis waartoe we geroepen zijn, kan het ons misschien helpen het verhaal te herlezen van de clown en het brandende dorp dat kardinaal Ratzinger citeert aan het begin van zijn boek *De kern van ons geloof [Einführung in das Christentum]*, gepubliceerd in 1968: “Wie tegenwoordig probeert over het christelijk geloof te spreken [...] zal heel spoedig het vreemde en bevreemdende van zo'n onderneming ervaren. Hij zal waarschijnlijk al gauw de indruk hebben dat de situatie waarin hij verkeert maar al te raak is beschreven in de bekende gelijkenis van Kierkegaard over de clown in het brandende dorp [...]. Het verhaal gaat over een rondtrekkend circus in Denemarken waar brand was uitgebroken. De directeur stuurde de clown die al voor de voorstelling was gekleed naar het naburige dorp om hulp te halen; er bestond namelijk gevaar dat het vuur zich via de gemaaide en droge velden ook naar het dorp zou uitbreiden. De clown rende het dorp in en smeekte de inwoners om zo snel mogelijk naar het brandende circus te komen en te helpen blussen. Maar de mensen van het dorp dachten dat het geroep van de clown niets anders was dan een uitzonderlijke truc om zo veel mogelijk mensen naar de voorstelling te lokken. Zij klaptten in de handen en lachten zich tranen. De clown stond het huilen nader dan het lachen. Tevergeefs trachtte hij de mensen te bezweren dat het geen toneelvoorstelling was, geen truc, maar bittere ernst; dat er werkelijk brand was. Zijn gesmeek vergrootte alleen maar de lachlust. Men vond dat hij zijn rol opvallend goed speelde – tot ten slotte het vuur inderdaad het dorp bereikte en het te laat was: het dorp en het circus brandden samen af. [...] Hij die het geloof wil verwoorden voor mensen die opgaan in het hedendaagse denken en doen, [voelt] zich inderdaad als een clown [...]

die [...] in ouderwetse klederdracht en met een verouderde denkwijze de hedendaagse wereld is komen binnenstappen; hij begrijpt de mensen niet en wordt evenmin door hen begrepen” (*De kern van ons geloof*, uitg. Lannoo, Tielt 2006, pp. 27-28).

Hoe meer iemand het geloof in de werkelijkheid wil beleven, des te meer interesseert het hem te begrijpen wat de context is waarin hij zich bevindt. Niet vanwege een simpele sociologische belangstelling, maar juist om de natuur te begrijpen van het getuigenis dat we geroepen zijn om te geven

Zo lijken bepaalde vormen van geloofscommunicatie vandaag de dag zó vreemd dat ze niet serieus genomen worden, meer nog, aan het lachen maken.

We kunnen nu beter de zorg begrijpen die don Giussani vanaf het begin van onze geschiedenis gehad heeft, vanaf het moment dat hij begon: toen niemand zich kon voorstellen wat er zou gebeuren, toen de kerken nog overvol waren en het geloof de overhand leek te hebben, toen alle katholieke verenigingen talloze leden hadden, identificeerde don Giussani – als een profeet – het probleem. En om zelf niet ook een clown te lijken, heeft hij onmiddellijk geprobeerd de relevantie van het geloof voor de behoeften van het leven te laten zien. Het is niet zo dat in de jaren vijftig het geloof niet gepredikt werd – de Kerk bleef dat doen –, maar reeds toen namen velen het niet meer waar als relevant voor de behoeften van het leven. Juist daarom hadden veel studenten die don Giussani op het Berchet ontmoette, ofschoon ze uit christelijke gezinnen kwamen, het geloof achter zich gelaten. Don Giussani heeft aan den lijve het belang gevoeld van de historische omstandigheden voor de definitie van zijn getuigenis. Hij, die de katholieke leer heel goed kende, heeft zich moeten afvragen wat de meeste passende manier was om de waarheid mee te delen, de waarheid van altijd, in een context die snel aan het veranderen was.

De wereld waarin we geroepen zijn het geloof te beleven is volkomen verschillend van die van het ook recente verleden. Het is een wereld waarin de secularisatie voortschrijdt, de ineenstorting van de evidenties is voor aller ogen. Daarbij komen, als gevolg, een passiviteit, een lusteloosheid en een verveling die onoverwinnelijk lijken en die de erkenning van de werkelijkheid ernstig bemoeilijken. Deze situatie is de grootste uitdaging die het geloof, de christelijke verkondiging, vandaag voor zich heeft. Het is een uitdaging voor onszelf in de eerste plaats. Als het geloof ook door ons begrepen wordt als een clownsnummer, als

allereerst wijzelf er niet in slagen het waar te nemen als relevant voor ons leven, dan zal ook onze belangstelling ervoor minder worden. Laat staan die van de anderen!

Eenieder van ons kan niet anders dan een antwoord geven op deze situatie die hem tegemoet komt en hem uitdaagt. Want, zo zei don Giussani, “de ervaring is de botsing van een subject met de werkelijkheid, de werkelijkheid die hem, als aanwezigheid, uitnodigt en ondervraagt (‘hem problematiseert’). Het menselijke drama ligt in het antwoord op deze problematisering (‘verantwoordelijkheid’), en het antwoord wordt vanzelfsprekend voortgebracht in het subject. De kracht van een subject berust in de intensiteit van zijn zelfbewustzijn, dat wil zeggen van zijn waarneming van de waarden die zijn persoonlijkheid definiëren [van wat hem het dierbaarst is]. Welnu, deze waarden vloeien het ik binnen vanuit de geleefde geschiedenis waaraan het ik zelf toebehoort. [...] De radicale genialiteit van een subject bestaat in de kracht van zijn bewustzijn toe te behoren. Daarom wordt het volk van God een nieuwe culturele horizon voor elke subject dat eraan toebehoort” (*Il senso di Dio e l'uomo moderno [De zin voor God en de moderne mens]*, uitg. Bur, Milaan 2010, pp. 131-132). Daarom begrijpen we uit hoe we antwoorden op de uitdagingen van het heden “hoe en in welke mate we ons toebehoren beleven, dat de diepe wortel is van heel onze culturele uitdrukking” (L. Giussani, *L'uomo e il suo destino [De mens en zijn bestemming]*, op. cit., p. 63).

Don Giussani identificeert twee manieren om je toebehoren te beleven, waaruit twee culturele gezichten voortkomen waarmee het christendom zich in de wereld plaatst: het geloof en de ethiek, de gebeurtenis van het geloof en de ethische waarden. De Kerk – zo zei hij in 1997 – “plaatst zich” bij vele gelegenheden “tegenover de wereld ik zeg niet de dogmatische inhoud van het christendom [dus “de gebeurtenis van het geloof”] vergétend, maar ze als vanzelfsprekend en voor de hand liggend beschouwend” (*ibidem*, pp. 63-64), ze reducerend tot “een abstract *a priori* dat onderdak vindt en woont in het hoofd van de mens” (*ibidem*, p. 67), en verschanst zich achter de ethiek, de waarden. Alsof we zouden zeggen: “Wat het geloof is weet ik al, nu moet ik regelen wat er gedaan moet worden”. En zo verplaatsen we ons, haast onbewust, de inhoud van het geloof als vanzelfsprekend beschouwend, op de ethiek. Het culturele gezicht van het christendom is dan niet meer de gebeurtenis van het geloof, maar de waarden.

Antwoord gevend op de uitdagingen van het leven kan niemand van ons het vermijden te zeggen wat hem het dierbaarst is, wat de synthetische inhoud is van zijn zelfbewustzijn: de gebeurtenis van het geloof of de morele waarden.

Mij verbaast het hoezeer deze houding, die we zo dikwijls in onszelf aantreffen, de houding namelijk die de gebeurtenis van het geloof als vanzelfsprekend beschouwt, geen antwoord biedt op, sterker nog, in contrast is met de elementaire ervaring van het leven, die, bijvoorbeeld, voortdurend beschreven wordt door

bepaalde liederen zoals dat van Mina dat we zojuist gehoord hebben, *La mente torna [Het verstand komt terug]* (tekst G. Mogol, muziek L. Battisti). Wat zegt het? Dat wanneer jij komt, wanneer het jij komt, “het verstand terugkeert”; dat wanneer “jij tot me spreekt”, ik ik ben. Herinneren jullie je het lied van Guccini? “Ik ben niet wanneer jij er niet bent” (*Vorrei [Ik zou willen]*), tekst en muziek F. Guccini). Alleen wanneer jij er bent, ontruk je me aan mij gedachten. Dat wil zeggen, het ‘jij’ van de ander maakt zozeer deel uit van de definitie van het ik, dat het het zelf-bewustzijn wakker maakt waarmee een ik alles aangaat. Het is dus de relatie met een bepaald ‘jij’ dat een geheel andere, waardere manier mogelijk maakt om in de werkelijkheid te staan, bepaald door het nieuwe zelf-bewustzijn dat het in ons opwekt. Daarom definieert het toebehoren aan dit ‘jij’ iemands culturele positie. Eenieder die het lied hoort, begrijpt onmiddellijk wat de persoon die het geschreven heeft, het dierbaarst is: het jij dat het ik werkelijk ik, eindelijk ik maakt.

De elementaire ervaring van het leven laat zien hoeveel behoefte ik heb aan een jij om mezelf te zijn, om ik te zijn. De Heer die ons gemaakt heeft, weet goed hoezeer zijn U noodzakelijk is voor ons ik. In zijn pogen zich te laten kennen door de mens heeft het Mysterie zich ‘geplooid’ naar deze elementaire ervaring. Want om met ons in relatie te treden heeft het zich ervaarbaar gemaakt volgens de ervaringsvorm die ons kenmerkt, die van de relatie met een jij, zodat door hem heen elke mens de draagwijdte van het U van het Mysterie voor zichzelf, voor zijn eigen leven, zou begrijpen. Zich plooiend naar de menselijke manier om in relatie te treden is God de werkelijkheid binnengegaan door Abraham te roepen, om een ik voort te brengen dat helemaal doervlochten zou zijn van Zijn aanwezigheid, een aanwezigheid die de mesopotamische tijdgenoten van Abraham zich niet eens konden voorstellen – zoals onze vriend en professor Giorgio Buccellati op de Meeting zei –: zij konden geen u zeggen tegen het noodlot, tegen de bestemming.

Deze God, dit U, kan niet naar ons kijken zonder deze ontroering, zonder deze trilling, zonder deze compassie. Zo heeft hij de mens laten kennen wat de mens is, want niets kan het ik opwekken als het zien van een Jij dat deze ontroering voor zijn bestemming heeft.

Wat betekent dit alles? Dat de uitverkiezing van Abraham in de geschiedenis een novum heeft geïntroduceerd waardoor het geloof niet langer iets bijkomstigs is, een rite of een devotieele praktijk, maar constitutief is voor ons ik, voor ons staan in de werkelijkheid. De reden waarom alles begonnen is met

Abraham, is het verlangen van God: “Laat een mens de ervaring van Ons beleven in de ingewanden van zijn ik, opdat hij kan zien wat het ik is dat Ik geschapen heb. Maar als de ervaring van deze Aanwezigheid van mij niet trilt binnen de ingewanden van een mens als Abraham, zal de mens niet kunnen begrijpen wie hij is en zal hij niet kunnen begrijpen wie Ik ben”. Stel je voor wat een ervaring van deze Aanwezigheid de profeet Hosea beleefd moet hebben om te kunnen zeggen: “Mijn hart slaat om, / heel mijn binnenste wordt week” (*Hos 11, 8*). Deze God, dit U, heeft een zodanige intensiteit van leven dat hij niet naar ons kan kijken, zich niet tot ons kan verhouden, zonder deze ontroering, zonder deze trilling, zonder deze compassie voor onze bestemming. Zo heeft hij de mens laten kennen wat de mens is, want niets kan het ik opwekken als het zien van een Jij dat deze ontroering voor zijn bestemming heeft. Dan verbaast het niet dat wie door dit Jij is opgewekt, kan zeggen, zoals de profeet Jesaja: “Naar uw naam en gedachten / gaat ons verlangen uit” (*Js 26, 8*). Dat betekent het de inhoud van de ervaring van het geloof niet buiten de waarneming van jezelf te houden. Als wij het buiten de manier houden waarop we ‘ik’ zeggen, dan zullen we toebehoren aan alles, behalve aan het Mysterie dat ons leven is binnengegaan. En daarom zullen we enkel getuigen van wat ons lukt te *doen*, van wat we in staat zullen zijn ons in te beelden, van onze pogingen, maar we zullen niet ons toebehoren aan het Mysterie kunnen laten doorschijnen, zoals daarentegen gebeurd is met iemand die, op haar werk gekomen, een collega voor zich aantrof die haar zei: “Maar wat is jou gebeurd? Waarom heb je zo’n gezicht?” Ze had nog niets gedaan, maar voor de ogen van haar collega had zich een diversiteit voorgedaan.

Daarom stelden we, toen we voor onze vakanties de vraag meegaven “Wanneer hebben we in onze ervaring, verrast, een aanwezigheid in onze blik herkend?”, geen vraag voor visionairs, voor mensen die op jacht zijn naar ik weet niet wat voor mystieke ervaring, maar daagden we uit wie erdoor verrast was dat hij de werkelijkheid bekeek met iets nieuws in zich, degenen voor wie de inhoud van de geloofservaring niet vanzelfsprekend is. Zonder deze nieuwigheid, zonder dat die onze blik bepaalt, raakt het geloof uiteindelijk gereduceerd tot iets devotieels dat niet ons staan in de werkelijkheid definieert, dat het leven niet definieert.

Om Zijn doel te bereiken, legt Giussani ons uit, “komt God [...] niet van buiten tussenbeide als een verstikkende clause, met tralies van wetten, een gevangenis om ons te kooien, maar komt hij van binnenuit te voorschijn, als bron, als diep gezelschap zonder hetwelk we niets zouden kunnen doen. Hij komt in het binnenste van ons bestaan naar boven, want hij vormt ons en je moet hem dragen in de dingen waar het leven van gemaakt is, want anders zou [het leven] geen leven zijn. Je moet hem ontdekken en volgen binnen de realiteiten van het bestaan, want Hij is de God van de levenden, en de realiteiten van het bestaan zouden zonder Hem schijndingen zijn, schematisch en formeel. Zó worden wij geroepen de zin van het

menselijke te ervaren die de wijze van Zijn zelfopenbaring, die Zijn aanwezigheid binnen het historische bestaan, in herinnering roept en voortbrengt (*Alla ricerca del volto umano [Op zoek naar het gelaat van de mens]*, uitg. Bur, Milaan 2007, p. 31).

De geschiedenis van het volk van Israël herlezend, evenals de geschiedenis van de Kerk, erfgename van dat volk, legt don Giussani ons voortdurend twee mogelijkheden voor. Eenieder van ons ziet zich, toen zoals nu, geplaatst voor een duidelijk alternatief: “Tralies van wetten” of “aanwezigheid binnen het bestaan”.

Maar als de gebeurtenis van het geloof, zijn dogmatische inhoud, als voor de hand liggend wordt beschouwd, en alles enkel wordt teruggebracht tot uitleg of dialectiek of ethiek, wat voor interesse kan dat dan nog in ons opwekken? Het zal ons zelfs geen minuut lang kunnen grijpen. Want geen van onze pogingen zal de menselijke nieuwheid kunnen produceren waardoor Christus ons fascineert en ons voor hem doet interesseren. Abraham had nimmer een ik kunnen voortbrengen zoals het zijne, als het Mysterie niet het initiatief genomen had door hem tot Zich aan te trekken. Op dezelfde wijze hadden Johannes en Andreas niet die menselijke nieuwheid kunnen produceren die zich door de ontmoeting met Christus in hun leven genesteld heeft. Vandaag bevindt de mens, eenieder van ons en degenen die we ontmoeten, zich steeds meer tegenover dezelfde duizeling: is er, in dit nihilisme dat ons omgeeft, in deze situatie van uitdijende leegte waar alles gelijk is aan alles, iets wat in staat is ons te grijpen, ons zózeer aan te trekken dat het heel ons ik gaat bepalen?

Paus Franciscus heeft deze vraag geïdentificeerd in zijn boodschap tot de Meeting: “Hoe kan”, tegenover die vreemde anesthesie, “tegenover de lusteloosheid van het leven, het bewustzijn opnieuw wakker gemaakt worden?” (Franciscus, *Boodschap aan de XXXVIe Meeting voor de vriendschap onder de volkeren*, 17 augustus 2015).

Dit is de beslissende vraag. Daarmee moeten alle visies, alle voorstellen zich meten, ook die van ons. Want eenieder van ons neemt in elke stap die hij zet hoe dan ook positie in tegenover deze radicale uitdaging. Eenieder van ons geeft, impliciet of expliciet, antwoord op deze vraag in de manier waarop hij ’s ochtends opstaat, gaat werken, naar zijn kinderen kijkt enzovoorts. Wat kan ons dus opwekken uit de lusteloosheid van het leven?

2. DE AANTREKKING VAN DE SCHOONHEID

Zoals we gezegd hebben heeft de elementaire ervaring van de mens een passende provocatie nodig om opnieuw wakker te worden; evenzo heeft de mens die nodig om uit zijn lusteloosheid te komen. Zoals don Giussani onderstreept “bestaat de oorspronkelijke menselijke ervaring”, ofwel het religieuze zintuig, dat geheel aan evidenties en behoeften waardoor ik mens ben, “niet actief, tenzij binnen de vorm van een provocatie [...] dat wil zeggen binnen een manier waarbinnen ze opgewekt wordt”. (*Dall’utopia alla presenza [Van utopie naar aanwezigheid]*. 1975-1978, uitg. Bur, Milaan 2006, p.

193). Het werkelijk radicale probleem is dus dat er een passende provocatie is, meegedeeld wordt, die de werkelijke bevrijding van de waarneming van zichzelf kan begunstigen. Want het zijn bepaalde ontmoetingen die, vanwege de provocatie die ze vertegenwoordigen, het oorspronkelijke bewustzijn van onzelf volledig in actie brengen, ons ‘ik’ naar boven laten komen uit de as van onze vergeetachtigheid, van onze reducties.

Dit laat ons begrijpen waarom, tegenover wie vanwege de actuele situatie de moed verliest, de Paus verder aan de Meeting schreef: “Voor de Kerk opent zich een fascinerende weg, zoals aan het begin van het christendom”. Juist deze situatie is voor hem een “fascinerende” gelegenheid.

Wat heeft Zaccheüs, Mattheüs, de Samaritaanse, de overspelige vrouw, overtuigd? Een serie wetten, van buiten opgelegd, of Zijn anders-zijn? We kunnen het ontdekken in hun reacties. Want ze zeiden: “Zoiets hebben wij nog nooit gezien” (*Mc 2, 12*). Ofwel: “Nooit heeft iemand zo gesproken als die man” (*Joh 7, 46*). Zij werden meegeslept door de ervaring die ze beleefden met Christus – “de dogmatische inhoud van het christendom, zijn ontologie”, om de uitdrukking van Giussani te gebruiken –, die het mysterie van Zijn persoon meedeelde, niet de waarden (die ook zijn leerlingen niet konden begrijpen: “Als de verhouding tussen man en vrouw zó is”, zeiden ze tegenover zijn voorstel van de onontbindbaarheid van het huwelijk, “kan men beter niet trouwen” (vgl. *Mt 19, 10*)). Waarom gingen ze hem toch achterna? En waarom werd de vreemdheid van Jezus door hen niet waargenomen als die van een clown? Het zou voldoende zijn het Evangelie te lezen met deze vraag om het helemaal opnieuw te ontdekken.

Als wij de inhoud van de ervaring van het geloof buiten de manier houden waarop we ‘ik’ zeggen, dan zullen we toebehoren aan alles behalve aan het Mysterie dat ons leven is binnengegaan. We zullen dan enkel getuigen van wat ons lukt te doen

Is het misschien niet, zoals Giussani zegt, omdat ze de gebeurtenis van het geloof als vanzelfsprekend zijn gaan beschouwen en zich verplaatst hebben naar de ethiek, dat de christenen door de anderen beschouwd worden als clowns? We kunnen de juiste leer verdedigen en haar iedereen toeschreeuwen zonder dat de ander ook maar in het minst geraakt wordt, zonder dat zijn manier om naar ons te kijken in het minst verandert. We kunnen al onze allerrespectabelste redenen uitschreeuwen, we kunnen ook juiste ethische waarden in herinnering roepen, zonder erin te slagen de anderen ook maar een milimeter te

verplaatsen: sterker nog, ze zien ons als clowns. Een christendom dat gereduceerd is tot een geheel aan te respecteren waarden of wetten lijkt hun een schertsvertoning en wij christenen lijken op clowns, deel van het circus.

Is er iets wat deze situatie vlot kan trekken? Is er iets wat in staat is ons en de anderen ten diepste te grijpen, tot in hun binnenste, zozeer dat ze ophouden het christendom te zien als een clownsnummer? Ja, zoiets bestaat. En dan houdt de christen ook vandaag, net als ten tijde van Jezus, op geïdentificeerd te worden met een clown, en ‘dwingt’ hij degene die hem ontmoet een proces op gang te brengen waarvan hij niet weet waar het hem zal brengen. Een bevriende priester die in Engeland woont, vertelde mij: “Bij de uitgang van de kerk komt een moeder met een kind van anderhalf op me af en zegt me: ‘Ik wil met u praten over zijn Doop’. Ik had haar nog nooit eerder gezien. Enkele weken later bezoek ik haar thuis en we beginnen te praten. Zoals in Engeland heel vaak het geval is, waren de ouders niet getrouwd. Het kind was *in vitro* verwekt; en ik kom ook te weten dat ze in hun vriezer nog een ander, ingevroren embryo hebben [dat is de situatie: een kind in de vriezer!]. Ik zei tegen mezelf: dit paar kan ik in elk geval niet de waslijst van alle juiste dingen die ze niet gedaan hebben voor de voeten werpen; maar de vrouw is mij komen zoeken vanwege een minimum aan interesse dat ze klaarblijkelijk heeft. Dus vraag ik haar: ‘Waarom ben je gekomen?’ En zij: ‘Om eerlijk te zijn ben ik als kind gedoopt, ik heb toen geleefd als christen, het was mooi: de school, de kerk, maar later heb ik het laten schieten. Maar ik zou dit toch willen voor mijn kinderen’. Ik stond al op het punt om weg te gaan, toen ik stil ben blijven staan en haar gezegd heb: ‘Ik begrijp dat je man ziek is geweest, dat jullie veel problemen gehad hebben, maar ik wil je één ding zeggen: weet dat God jullie in werkelijkheid nooit uit het oog verloren heeft; het is niet zo dat hij zich vergist heeft, dat hij jullie vergeten was en niet naar jullie gekeken heeft. Het is net als met jou en je kind: dikwijls begrijpt je kind niet waarom je iets doet, waarom je iets toelaat, maar in werkelijkheid zie jij in hem iets goeds; ook God heeft altijd naar je gekeken, hij heeft voor ogen dat je iets goeds bent en wil iets groots doen in jouw leven en in het leven van je gezin, door het verdriet en de dingen die je gebeurd zijn heen’. Toen begon ze te huilen en sindsdien is ze elke zondag naar de kerk gekomen. Ik heb begrepen dat ik niet eenvoudigweg kon kijken naar de lijst ethische kwesties die ze niet gerespecteerd had, want het punt was dat zij een mogelijkheid zou kunnen vinden voor haar leven, zoals gebeurd is; en de rest zal, langzamerhand, opgelost worden”.

Het lijkt me een voorbeeld van iemand die, in de relatie met de ander, vertrekt vanuit de inhoud van het geloof en niet vanuit de ethiek.

Dezelfde bevriende priester vertelde nog een episode: “Een mevrouw schreef me in een mail: ‘Ik wil bij uw parochie horen’. Ik ga bij haar op bezoek en vraag haar: ‘Waarom wil je bij de parochie horen?’ ‘Omdat ik dit wil

voor mijzelf en voor mijn kinderen’. ‘En wat betekent het dat je bij de parochie wilt horen? Ben je katholiek?’ ‘Nee’. ‘Ben je anglicaans?’ ‘Nee, eerlijk gezegd ben ik niet eens gedoopt’. ‘Ah, ok, dan zal je man christen zijn [dat gebeurt dikwijls] en ben jij door hem op het spoor gekomen van het geloof’. ‘Nee, nee, ook mijn man is niet katholiek of anglicaans, ook hij is niet gedoopt’. ‘Zijn het dan jullie ouders? Er zal toch wel ergens een link zijn met de Kerk. Kortom, waarom wil je komen?’ [nu echt nieuwsgierig]. ‘Ik zal eerlijk zijn. Ik ben babysitter van beroep en ook mijn moeder is dat, elke dag ontvangen we acht tot tien kinderen in het huis van mijn moeder, dat tamelijk groot is, en we zorgen voor ze terwijl hun ouders werken. In de jaren dat ik dit gedaan heb, heb ik gezien dat de kinderen van jouw school en van jouw parochie anders zijn, en ook hun ouders zijn anders; en daarom wil ik dit voor mezelf. Wat moet ik doen?’ Ik zei haar: ‘Ik zal je kennis laten maken met een stel andere moeders, en als je naar de school van de gemeenschap wilt komen, daar zijn ook anderen die zich voorbereiden op het Doopsel, en dan kijken we even. Je kunt ook naar de mis komen, als je wilt’. ‘Ik dacht eigenlijk dat ik niet naar de mis kon gaan, dat het verboden was omdat ik niet katholiek ben; maar om eerlijk te zijn ben ik er stiekem al twee keer naartoe geweest’. ‘En wat is je gebeurd?’ ‘De week erna was anders omdat die liederen, die dingen... veel dingen begrijp ik niet, maar misschien begrijp ik er ééntje en dat geeft me dan energie voor de hele week’. Ik kan begrijpen dat er mensen zijn die terugkeren naar het geloof omdat ze geen vooroordelen meer hebben en het geloof niet meer vanzelfsprekend is, maar dit is anders, want deze mensen die ik ontmoet, kunnen het niet eens als vanzelfsprekend beschouwen, eenvoudigweg omdat ze niet weten wat het is en ze dus ook geen vooroordeel kunnen hebben”.

***Wat heeft Zaccheüs,
Mattheüs, de Samaritaanse,
de overspelige vrouw,
overtuigd? Een serie
wetten, van buiten
opgelegd, of Zijn anders-
zijn? Zij werden
meegesleept door de
ervaring die ze beleefden
met Christus, die het
mysterie van Zijn persoon
meedeelde***

Wanneer dit andere leven onderschept wordt, brengt het verbazing teweeg, zoals we zojuist gezien hebben; of zoals pater Ibrahim vertelde: een moslim gaat naar de put van het klooster van de franciscanen van Aleppo en zegt tegen pater Ibrahim: “Pater, hoe de mensen hier water komen putten, met een glimlach, met een grote vrede in hun hart, zonder ruzie te maken, zonder hun stem te verheffen... Ik, die heel Aleppo afgesjouwd heb en zie

hoe mensen elkaar afmaken om water, sta verbaasd: jullie zijn vol vrede, vreugde [...], jullie zijn anders” (‘Il profumo di Cristo tra le bombe [De reuk van Christus temidden van de bommen]’, in: *Tracce*, n. 8/2015, p. 26).

Van dezelfde verbazing getuigt een vriend die in Californië woont en die vertelt: “Ik werk met mensen die gehandicapt zijn vanaf hun geboorte en met veteranen in wie de oorlog sterke drama’s veroorzaakt heeft; elke dag loop ik tegen de grens van de mens aan, de fysieke en ook de mentale grens. Een vrouw van veertig die een leven lang in het leger geweest is, heeft ook fysiek geweld ondergaan waardoor ze, in haar eigen woorden, de afgelopen vijftien jaar geleefd heeft als ‘verdoofd’. Vanwege deze trauma’s is het haar onmogelijk een positieve relatie met de werkelijkheid te beleven: het lukt haar niet boodschappen te doen bij de supermarkt, want wanneer ze in de gangpaden loopt, wordt ze bang dat iemand haar zal aanvallen; ze heeft geen baan kunnen houden; ze werd om drie uur ’s ochtends wakker van het gefluit van de vogels: ‘Ik werd gek, ik zou ze allemaal doodgemaakt hebben! Het is onverdraaglijk’. Een maand geleden, na een jaar dat we met deze vrouw samen zijn, met haar werken (in de zin dat we haar een vak leren) en het leven met haar leven, heeft ze ons gezegd: ‘Ik word ’s ochtends om drie uur wakker; ik kan nog steeds niet slapen, maar ik begin nu te beminnen, ook de vogels die zingen met liefde te bekijken. En hoe komt dat? Omdat een blik op mij heel de verwachting van mijn hart opnieuw wakker gemaakt heeft’”. Onze vriend uit Californië voegt toe: “Deze vrouw is niet van de beweging, maar heeft deze woorden gebruikt: ‘Mijn hart is nu levend’. Waarom? ‘Omdat ik iemand en iets gezien heb dat in mij heel de mogelijkheid om mijzelf te zijn, opnieuw wakker gemaakt heeft’. De schoonheid van dit jaar, vooral de ontmoeting met de Paus, hebben me doen begrijpen dat de enige verantwoordelijkheid die ik heb, is het leven te leven binnen die aantrekking die mij bereikt heeft, de rest doet Hij, want Hij is het die het leven van de ander verandert. Enkele weken geleden zijn een collega en ik uitgenodigd om op een congres te spreken over ons werk. Normaal gesproken zeggen ze op het moment van de presentatie wat je gedaan hebt en je titels. De persoon begint dus te beschrijven wie we zijn, het bedrijf waarvoor we werken, maar op zeker moment stopt hij en zegt: ‘Hoe dan ook, wat Guido en Nancy zijn is het hart van wat we doen’. Dat heeft me ontroerd, in de zin van bewogen: ik heb eenvoudigweg geleefd – en dat is indrukwekkend –, zonder veel te zeggen, en iemand die niets van mij wist heeft kunnen zeggen: ‘Ik kijk naar jou vanwege het hart dat je uitdrukt, dat de wortel is van wat ook wij doen’. Dat iemand, als hij naar je kijkt, zegt: ‘Ik identificeer me met het hart dat jij uitdrukt’, dat is, denk ik, het grootste getuigenis dat je kunt geven en dat ontstaat uit een leven binnen de aantrekking van de ontmoeting met Christus”.

Wat heeft deze vrouw veranderd, veroordeeld als ze was tot een verwrongen relatie met de werkelijkheid? De nieuwheid die met Abraham de geschiedenis is

binnengegaan, die ons bereikt heeft en zich door ons heen meedeelt, haast zonder dat we iets bijzonders doen. Wij geven ze haar eenvoudigweg door met haar samen te leven. Het resultaat is eenvoudig: “Ik begin zelfs van de vogels te houden”, dezelfde die ze eerst wilde doodmaken. Dit betekent het dat de Aanwezigheid die door ons heen gaat in staat is het leven te veranderen. Ze is zo cruciaal dat, zonder haar, zoals een ander lied van Mina zegt, alles verloren is: “En als ik [...] je morgen plotseling zou verliezen / zou ik de hele wereld verloren hebben, niet alleen jou”. (*E se domani [En als ik morgen]*, tekst G. Calabrese, muziek C.A. Rossi).

Zonder dit Jij verliest het ik de hele wereld. Verliest het alles. Maar wij, zegt don Giussani, denken dat dit alles een soort sprookje is! “Wanneer iemand ’s ochtends opstaat, wanneer hij moeilijkheden of teleurstellingen meemaakt, zorgen of tegenslag, is het beeld van een Ander die [het leven] begeleidt [...], die tot hem afdaald [zoals hij is] om hem aan zichzelf terug te geven, als een droom” (L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano [Op zoek naar het gelaat van de mens]*, op. cit., p. 27). Daarom doet eenieder van ons, op elk moment, de test: het gebaar dat hij stelt, onthult of voor hem de dogmatische inhoud van het geloof een reëel feit is of een sprookje, een droom. Dit definieert waaraan we toebehoren. We kunnen ook verstrooid zijn, we kunnen al onze beperkingen houden, maar het Feit gaat door ons heen als we gedefinieerd worden door de inhoud van het geloof. We dragen het in ons, zódanig dat het in de anderen opnieuw een genegenheid voor de werkelijkheid opwekt.

Wanneer wij dus geen relatie beleven vol genegenheid voor de werkelijkheid, wanneer we ons leven compliceren en de relatie met de werkelijkheid aanvoelen als geweld, dan is dat niet omdat de vogels lelijk zijn of de omstandigheden tegen ons, dan is het niet vanwege de ziekte of vanwege onze baas of wie ons ook maar niet begrijpt, of omdat alles verkeerd of slecht is. Nee, nee! Het probleem is dat het U ontbreekt, dat U dat het mogelijk maakt dat alles – alles! – onze vriend wordt, zelfs de vogels, die die vrouw eerst wilde uitschakelen.

***Wanneer we ons leven
compliceren en de relatie
met de werkelijkheid
aanvoelen als geweld, dan
is dat niet omdat alles
verkeerd of slecht is. Nee,
nee! Het probleem is dat het
U ontbreekt, dat U dat het
mogelijk maakt dat alles –
alles! – onze vriend wordt***

Wat laten deze getuigenissen zien? Wat heeft de ontmoete personen het christendom niet doen waarnemen als een schertsvertoning en de christenen als clowns? De nieuwheid van leven die zij onderschept hebben, vanuit

het binnenste van hun bestaan. In het circus van de wereld, met al zijn acteurs, met al zijn clowns, met alle interpretaties die in de mode zijn, in deze wereld waarin alles “vloeibaar” is – zoals Baumann zegt – waarin elk ding evenveel waard is als elk ander, wat is daar dus zo krachtig werkelijk, zo aantrekkelijk, dat het ons helemaal grijpt, zozeer dat we het niet willen verliezen?

“De mens herkent de waarheid van zichzelf”, zo onderstreepte don Giussani, “middels de ervaring van schoonheid, middels de ervaring van smaak, middels de ervaring van correspondentie, middels de ervaring van aantrekking die zij opwekt, een totale aantrekking en een totale correspondentie, niet kwantitatief, maar kwalitatief totaal! [...] Het is de schoonheid van de waarheid die me doet zeggen: ‘Het is waar!’” (*Certi di alcune grandi cose [Zeker van een paar grote dingen]. 1979-1981*, uitg. Bur, Milaan 2007, pp. 219-220). Aantrekking betekent: “Ik trek je naar”, dat wil zeggen dat je uit jezelf naar een ander getrokken wordt.

Daarom zei hij dat “de mens van vandaag, begiftigd met operationele mogelijkheden zoals nooit tevoren in de geschiedenis, [...] er de grootste moeite mee [heeft] Christus waar te nemen als duidelijk en zeker antwoord op de betekenis van zijn eigen vernuftigheid. De instituties geven dikwijls dergelijk antwoord niet op een vitale manier. Wat ontbreekt is niet zozeer de woordelijke of culturele herhaling van de verkondiging [een leer, hoe koppig ook herhaald, is niet voldoende, net zo min als dat een waslijst van dingen die gedaan moeten worden voldoende is]. De mens van vandaag verwacht misschien onbewust de ervaring van de ontmoeting met personen voor wie het feit van Christus zó aanwezige werkelijkheid is dat hun leven erdoor verandert. [Wat een eind maakt aan het clownscircus is de werkelijkheid van Christus, een zó aanwezige werkelijkheid dat het het leven van mensen die je op je weg tegenkomt, verandert]. Het is een menselijke impact die de mens van vandaag door elkaar kan schudden: een gebeurtenis die echo is van de aanvankelijke gebeurtenis, toen Jezus zijn ogen opsloeg en zei: ‘Zaccheüs, kom vlug naar beneden, ik kom naar je huis’”. (L. Giussani, Bijdrage aan de Synode, 1987, in: Id., *L'avvenimento cristiano [De christelijke gebeurtenis]*, uitg. Bur, Milaan 2003, pp. 23-24).

Waar kan ik deze schoonheid die mij aantrekt door mijzelf wakker te maken, vinden? Hoe kan het ik, zoek geraakt in de verveling en de lusteloosheid, zich hervinden? Don Giussani heeft het ons op definitieve wijze gezegd: “De persoon hervindt zich in een levende ontmoeting, dat wil zeggen in een aanwezigheid waarop hij botst en die een aantrekking laat ontstaan, in een aanwezigheid dus, die hem provoceert. Er ontstaat een aantrekking, dat wil zeggen een provocatie tot het feit dat ons hart, met datgene waarvan het gemaakt is, met [alle] behoeften die het vormen, er is, bestaat. Die aanwezigheid zegt je: ‘Datgene waarvan je hart gemaakt is, bestaat; kijk, het bestaat, bijvoorbeeld, in mij’. De aantrekking en de provocatie tot de bodem van onszelf worden enkel hierdoor gegeven” (*L'io rinasce in un*

incontro [Het ik wordt herboren in een ontmoeting]. 1986-1987, uitg. Bur, Milaan 2010, p. 182).

De ontmoeting met deze aanwezigheid laat een aantrekking ontstaan, laat de vonk overslaan.

3. DE VONK

“De waarheid”, zegt don Giussani verder, “is als het gezicht van een mooie vrouw, je kunt niet ontkennen dat ze mooi is, dat lukt je niet! [het legt zich op] Maar, los van de vergelijking, de waarheid is iets wat zich onvermijdelijk oplegt. Een fractie van een moment raakt je hart ontroerd. Dat noemde ik de vonk. [...] Die vonk, die intuïtie, dat het waar voor je is, misschien flinterdun, misschien volkomen verneveld, verward – maar het is verkeerd te zeggen verward [hij corrigeert zich]; het was niet verward; hoe klein ook, het was een vonk, dus niet verward – die vonk heeft, hoe ‘ragfijn’ ook, een emotie of ontroering opgewekt waarbinnen we ons, al was het onbewust, ‘dankbaar en verbaasd aangetroffen hebben vanwege het gebeurde’, zoals jullie gezegd hebben. Dat wil zeggen, die vonk heeft als het ware een armoede van geest naar boven laten komen, misschien een splinter, een splintertje, als het ware een minuscuul korreltje armoede van geest. Die vonk was als een vuurtje, als een stukje brandend houtskool dat ons tot het bot gegaan is, ons bot heeft blootgelegd, dat wil zeggen ons hart, door ons vlees gegaan is en een ogenblik een ervaring van armoede van geest, van eenvoud van hart voortgebracht heeft (‘dankbaar en verbaasd vanwege het gebeurde’). Don Giussani concludeert: “De vonk, deze vonk, is het ontstaan van een nieuw bewustzijn van de oorsprong van jezelf”. (*Certi di alcune grandi cose [Zeker van een paar grote dingen]. 1979-1981*, op. cit., pp. 207-208, 215).

Wanneer iemand deze vonk in ons onderschept, houdt hij op ons als clowns te zien.

Een studente architectuur schrijft: “We waren bezig met de voorbereiding van de tentoonstelling over de Dom van Florence. De architect die ze ontworpen had en tijdens de week van de pre-Meeting met ons zou werken, begroet ons, eenmaal aangekomen bij de stand op de jaarbeurs, aldus: ‘Dag jongens, ik ben niet van de beweging CL, ik heb de taak gekregen om deze tentoonstelling te maken en ik ben hier om met jullie te werken’. Zodra hij deze zin heeft uitgesproken, doet hij zijn overall aan en begint samen met ons te werken: hij schildert, verplaatst de gewichten, stuct... Diezelfde avond gaat hij met ons mee eten, daar waar alle vrijwilligers eten. Hij werkt met ons, eet met ons, en dat gedurende vijf dagen. Er ontstaat een mooie relatie. Op zondag zegt hij dat hij naar Florence terugging voor zijn werk en niet meer terug zou komen. Maar tot onze grote verbazing is hij dinsdagmorgen weer op de jaarbeurs, klaar om te werken, gelukkig. ‘Jongens, ik ben teruggekomen omdat ik téveel heimwee had! Ik heb nooit mensen zo zien werken. Jullie hebben iets wat de anderen niet hebben. Ik had veel vooroordelen over CL voor ik hier kwam, maar ik concentreerde me op een punt zonder naar de rest te kijken’”.

Iemand anders vertelt: “Tijdens deze zeven dagen vakantie heeft eenieder de kans gehad zich rekenschap te geven van het feit dat een andere maatstaf zich onder ons een weg gebaad heeft, en wanneer dat gebeurt is het onmogelijk het niet te merken. Ook drie Chinese vrienden die twee jaar bij ons op de universiteit op uitwisseling zijn en die we enkele maanden geleden hebben leren kennen, hebben dat gemerkt. Ze zijn geraakt door alles wat er gebeurd is. In de eerste plaats door het feit dat een zo reële vertrouwdheid mogelijk is tussen mensen die geografisch zo ver van elkaar staan. Het was hun nooit overkomen geaccepteerd en omhelsd te worden zoals hun gebeurd is. Ze hebben ‘een caritas’ aan het werk gezien ‘die hen ontroerd heeft’. Matteo zei dat, voor zover hij heeft kunnen zien, het verschil tussen de katholieke godsdienst en het boeddhisme is dat de katholieke godsdienst een leven is, niet een serie te volbrengen rituelen, en dat hij veel meer aangetrokken is door dit leven dat hij in actie gezien heeft”.

Een vriendin op de universiteit heeft, door haar professor betrokken in een project, de hele zomer met andere vrienden doorgebracht. Op zekere dag stelt ze haar vrienden voor: “Jongens, er is iets prachtigs wat jullie absoluut moeten zien”. Het was de Meeting van Rimini. Zie hier wat er gebeurd is: “Als vrucht van heel de vriendschap die ontstaan was, zijn zij gekomen en hebben ze verbaasd gestaan; verbaasd ook om te zien dat ikzelf, die de Meeting toch ken, verbaasd was, omdat ik ernaar keek door hun ogen. Het is een ongelooflijke dag geweest, vol ontmoetingen. Zij waren zeer tevreden. Toen we ’s avonds in de auto terugreden, keek het Griekse meisje me aan en vroeg: ‘Maar wat hebben die mensen?’ Ik antwoordde haar: ‘Ik weet het niet, wat hebben ze? Zeg jij het maar’. En zij: ‘Ze zijn vrij. Ze zijn gelukkig’. En vervolgens: ‘Degenen die je me voorgesteld hebt, hebben als het ware iets speels in hun ogen. Ze hebben iets speels in hun ogen en ze zijn vrij als kleine kinderen’. En ze bleef maar aandringen dat ik haar moest uitleggen wat dat speelse was in dat zij in hun ogen gezien had. Toen vertelde ik haar dat het dezelfde vraag was die ik me stelde toen ik hen had leren kennen: wat is dat speelse? En zo heb ik haar verteld wat mij overkomen was, hoe ik bekeerd ben, ik heb haar verteld dat die mensen katholiek zijn. Ze was als aan de grond genageld. En ze voegde toe: ‘Maar dan is het christendom een ontmoeting! Want ik houd niet van regels, maar wat jij zegt is een ontmoeting en dat speelse in hun ogen zou ik volgen tot de rand van de wereld, want ik wil dat ook’”.

Als onze jonge vriendin niet het onverwachte geaccepteerd had van een zomer die anders was dan anders, zou ze niet hebben kunnen zien wat ze gezien heeft. En wat heeft ze gezien? Wat een weerslag er gebeurt in een haast onbekende persoon tegenover vrije en gelukkige mensen, die iets speels in hun ogen hebben. Ze dragen de vonk in hun ogen. “Waar komt dit speelse in hun ogen vandaan?”, vroeg ze zich af. Van het feit dat ze ‘goed’ zijn? In hun ogen lacht een hemel die niet van hen is. Ze “zijn als kleine kinderen”. Ze zijn verbaasd

over die hemel. Wat moet er gebeuren om een volwassene zo ‘kind’ te laten zijn? Dat meisje wist niets van het christendom, maar zegt: “Dat speelse in hun ogen zou ik volgen tot de rand van de wereld”. Bepaald geen schertsvertoning! Bepaald geen clowns! Dit gebeurt nu, precies zoals tweeduizend jaar geleden.

Denkt iemand werkelijk dat de methode die door onszelf bedacht is, invloedrijker kan zijn dan die welke God heeft uitgekozen? We kunnen met ons doen niet terugkrijgen wat we in ons leven verloren hebben. Dit is dus onze verantwoordelijkheid: geen weerstand te bieden aan de methode van God

Sprekend over de roeping van sint Mattheüs, tijdens zijn reis naar Cuba in de afgelopen dagen, zei paus Franciscus: “Hijzelf vertelt ons, in zijn Evangelie, hoe de ontmoeting geweest is die zijn leven getekend heeft, hij leidt ons binnen in een ‘spel van blikken’ dat in staat is de geschiedenis om te vormen [de geschiedenis! Niet slechts die mens]. Op een dag als elke andere, toen Mattheüs achter de incassotafel van de belastingen zat, kwam Jezus voorbij en zag hem zitten, hij liep naar hem toe en zei hem: ‘Volg mij’. En Mattheüs stond op en volgde hem. Jezus keek hem aan. Wat een kracht van liefde moet Jezus’ blik gehad hebben om Mattheüs in beweging te zetten zoals hij gedaan heeft! Wat een kracht moeten die ogen gehad hebben om hem te laten opstaan! We weten dat Mattheüs een tollenaar was, dat wil zeggen dat hij belasting inde bij de joden om het aan de Romeinen te geven. De tollenaars waren impopulair, men beschouwde hen ook als zondaars, en daarom leefden ze geïsoleerd en werden door de mensen geminacht. Met hen ging je niet eten, spreken, of bidden. Voor het volk waren ze verraders, die van hun eigen mensen afnamen om aan anderen te geven. De tollenaars behoorden tot deze sociale categorie. En Jezus hield stil, ging niet haastig voorbij, keek hem zonder haast aan, keek hem in vrede aan. Hij keek hem aan met ogen van barmhartigheid; hij keek hem aan zoals niemand hem ooit eerder aangekeken had. En die blik opende zijn hart, maakte hem vrij, genas hem, gaf hem hoop, nieuw leven, zoals dat ook het geval was bij Zaccheüs, Bartimeüs, Maria Magdalena, Petrus en ook bij eenieder van ons” (Franciscus, *Preek*, Plaza de la Revolución, Holguín, Cuba, 21 september 2015).

Vandaag zoals toen zijn er feiten, manieren om het christendom te beleven, die niet door de anderen waargenomen worden als een clownsoptraden, maar als het allerfascinerendste. In deze feiten vallen inhoud en methode samen. Het zijn feiten die generlei toegevoegde macht nodig hebben om zich op te leggen: de aantrekking van dat “speelse in de ogen”, van dat “spel van blikken”

is voldoende. Geen enkel medicijn, geen enkele drug, geen enkele goeroe, geen enkele macht, geen enkel succes, geen enkele strategie is in staat om dit speelse in de ogen voort te brengen.

En dit 'ontketent' de beslissing. "De beslissing wordt enkel voortgebracht door de ontdekking dat het eigen ik aangetrokken wordt door een Ander, dat de substantie van mijn ik, de substantie van mijn zijn, mijn hart, gelijk is aan 'aangetrokken worden door een Ander' [...]. Deze Ander is de zin van de dynamiek van mijn ik, van dit leven van mij, van deze dynamiek die mijn leven is. Wanneer ik 'ik' zeg, zeg ik een dynamiek die neigt naar iets anders, naar een Ander. Een Ander vormt mijn leven, want de Ander trekt mij aan en ik ben dit 'aangetrokken worden', ik word gevormd door deze aantrekking [...] ['Dat speelse in hun ogen zou ik volgen tot aan de rand van de aarde']. De beslissing wordt dus voortgebracht daar waar iemand deze natuur van hemzelf ontdekt, te weten 'aangetrokken te worden', waardoor, zoals sint Paulus zegt (immer door ons geciteerd): 'ikzelf [...] niet meer [leef], Christus is het die leeft in mij'. Want de aantrekking is: iets anders dat in mij leeft en dat me doet leven. De beslissing wordt voortgebracht wanneer dit ontdekken, dit bewustzijn van een nieuwe mens gebeurt, van deze nieuwheid in de waarneming van jezelf, in het gevoel van jezelf. En dat is een moment waarop iemand werkelijk zichzelf concipieert – zoals een man en een vrouw een kind concipiëren, en ze doen dat vanwege een aantrekking –. Het voorbeeld gaat niet voor de volle honderd procent op, maar het is de diepste analogie die je kunt maken. Het is werkelijk een conceptie van jezelf die komt uit deze diepe omhelzing van mijn ik met een Ander, waarvan ik de aantrekking ontdek, aanvaard en erken. Zonder eenvoud van hart, zonder zuiverheid van hart, zonder armoede van geest, gebeurt dit niet, want waar geen armoede van geest is, onderga je deze aantrekking, maar erken je ze niet volledig: er is een reserve, en dan vindt er geen 'conceptie' plaats" (L. Giussani, *Certi di alcune grandi cose [Zeker van een paar grote dingen]. 1979-1981*, op. cit., pp. 216-218).

Het is deze dynamiek die ons de betekenis van het volgen kan laten begrijpen. Ik zeg dat om te antwoorden op iemand die me vraagt: "Wat betekent volgen?" Volgen is, net als beslissen, gemakkelijk: "Dat speelse in die ogen zou ik volgen tot aan de rand van de wereld". Waarom is volgen gemakkelijk? Omdat het ingaan is op de aantrekking die me gegrepen heeft. Het probleem is dat, voor ons, volgen dikwijls niet ingaan is op de gebeurtenis die ons gegrepen heeft, met heel ons bewustzijn van wat er gebeurt. Voor ons wordt volgen een soort voluntarisme, een ons aanpassen aan bepaalde normen, aan een doctrine, aan een geheel van waarden die we moeten verdedigen. Terwijl don Giussani ons laat zien dat volgen een stap is, een beslissing, die geprovoceerd wordt door de aantrekking, want het probleem van de vrijheid is of het iets vindt dat zó fascinerend is dat het je zin laat krijgen je eraan te hechten! Daarom is het alsof we in elk woord, in elke uitdaging waar we voor komen te staan,

voortdurend de natuur van het geloof moeten leren, de natuur van het christendom, zijn ontologie. Want anders worden de christelijke woorden zelf als stenen die ons niets meer zeggen. Terwijl het, om ze te begrijpen, voldoende zou zijn je te laten verrassen door die momenten waarop de gebeurtenis, de schoonheid gebeurt, zoals we op eclatante wijze hebben zien gebeuren op de Meeting, tijdens de ontmoeting over Abraham en de uitdagingen van het heden, toen, zodra de viool uitgespeeld was, professor Weiler in de microfoon reageerde met een diepe zucht. En meteen daarna zei: "Ik heb even nodig om bij te komen..." («La scelta di Abramo e le sfide del presente [De uitverkiezing van Abraham en de uitdagingen van het heden]», in: *Tracce*, n. 8/2015, p. X). Dat is het! Dat is het moment waarop je opnieuw begint. Van daaruit begin je opnieuw. Het volgen ontstaat hier: de aantrekking van de viool heeft die diepe zucht 'ontketend'. Het is gemakkelijk! Ook het volgen is, net als de aanvankelijke ontmoeting, een gebeurtenis, die we moeten toelaten.

Maar waarom lijkt het ons dan zo moeilijk, als het zo gemakkelijk is?

Het probleem is dat wij dikwijls weerstand bieden aan deze methode, die de methode van God is. En dat is echt triest: ook al gebeuren er dingen zoals we zojuist gehoord hebben en andere die we elkaar telkens wanneer we elkaar tegenkomen, vertellen, wij bieden weerstand en leren er niet van. Dit betekent niet volgen. Niet *mij* niet volgen – wat zou daar interessant aan zijn? – maar niet volgen wat Hij doet en wat ik in de eerste plaats wil volgen. Dit is ons probleem met het volgen: dat wij, al zien we voortdurend dat de gebeurtenis, de ontmoeting, de enige methode is die in staat is het ik in beweging te zetten – het is wat God met Abraham en met Johannes en Andreas gedaan heeft –, dat wij desondanks blijven denken dat er een andere manier moet zijn, een andere, efficiëntere methode om het ik aan te trekken. Terwijl het allereenvoudigst is: je hoeft maar te volgen wat Christus doet.

"Kort geleden spraken we met een paar studiegenoten over het gezin, en een vriendin begreep het niet. Ze veranderde toen ik haar vertelde wat er in mijn gezin gebeurd is. Ik ben meerdere malen van huis weggegaan, ik heb mijn vader geslagen en vervolgens twee jaar lang niet met hem gesproken. Wat mijn gezin veranderd heeft, zijn geen wetten of revolutie geweest, maar de ontmoeting die ik vier jaar geleden gehad heb met mijn vrienden van de beweging. Door binnen deze relatie te leven, waar heel mijn kwaad vergeven werd, door een nieuwe schoonheid en smaak in het leven te beleven, is mijn gezin opnieuw opgebloeid. Die relatie verandert mij en verandert degenen om mij heen zonder dat ik ervoor hoef te zorgen. Ik heb haar verteld over een nicht van me: zij en haar gezin wonen in een andere stad en elk jaar komen ze bij ons vakantie houden. Vorig jaar zijn ze gekomen met Kerstmis, we hebben gewoon gegeten en samen de cadeaus uitgepakt. Na het eten komt mijn nicht bij me en zegt: 'Ik heb de indruk dat mijn ouders alleen

voor mij bij elkaar blijven, niet omdat ze van elkaar houden, terwijl ik zie dat jouw gezin verenigd is; ik zou hetzelfde willen'. Toen ze me dat zei, dacht ik: maar wat heeft zij gezien? Tot enkele jaren geleden was mijn gezin allesbehalve verenigd; ik at niet eens samen met mijn ouders, voor ik in Milaan kwam. Zij was getroffen door de manier waarop we samen aten. Daarna zei ze me: 'Toen we klein waren, speelden we samen, daarna werd jij verschrikkelijk, maar nu zie ik dat je ogen weer geworden zijn als die van een kind'. Dit had me getroffen, dus heb ik haar eenvoudigweg uitgenodigd om met mijn vrienden charitatief werk te komen doen, we hebben voedselpakketten gebracht naar mensen in de arme wijken. En ze zei me dat die middag de mooiste van haar leven was geweest. De dag erna is ze naar huis teruggegaan, en daarna belde ze me huilend op: 'Ik voel een heimwee zoals ik nog nooit gevoeld heb'. Eerst leek het me een beetje sentimenteel, maar meteen daarna zei ze me: 'Vanmorgen ben ik om zeven uur opgestaan, naar het dorpscentrum gegaan, naar de stad, naar het Stadskantoor, de jongerenafdeling, en heb bij de loketten gevraagd waar ik de mensen van Gemeenschap en Bevrijding kan vinden'".

Maar wij denken een krachtiger methode te hebben, historisch invloedrijker om de mensen te overtuigen! Daarom vraag ik jullie: kan iemand werkelijk denken dat de methode die door onszelf bedacht is, invloedrijker kan zijn dan die welke God heeft uitgekozen? We kunnen niet pretenderen met ons doen terug te krijgen wat we in ons leven verloren hebben. Dit is dus onze verantwoordelijkheid: geen weerstand te bieden aan de methode van God.

Wanneer we antwoorden op de uitdagingen van de werkelijkheid, laten we altijd doorschijnen waaraan we toebehoren, dat wil zeggen wat ons het dierbaarst is, en dit wordt onze culturele positie in de wereld

Nog een keer geeft don Giussani ons licht, door de ultieme reden te identificeren van deze weerstand, die niet, zoals we zouden kunnen denken, onze incoherentie is, maar onze affectieve dorheid. "Ons radicale gebrek, datgene wat ons zo ten diepste besluiteloos laat, is een onvermogen, een totale verzuring, tot de smaak van de schoonheid, tot de esthetische smaak, en is dus een indrukwekkende weerstand tegen het doordrongen worden van de vreugde, van de blijdschap, dus van de levendigheid – van de levendigheid! –. Want enkel wat mooi is, wat je mooi lijkt, wat je levend maakt, wat dus de energie van je leven cataliseert, is je leven. Het is dit verschrikkelijke gebrek dat men in ons opmerkt, als jongeren van vandaag, dit vreselijke gebrek aan verbazing tegenover de schoonheid, aan ontvangcapaciteit voor de

schoonheid. Het resultaat dat jullie daarentegen raakt, is wat een pure reactiviteit uitlokt. Het resultaat waarmee de dingen jullie bereiken is dat van een reactiviteit: ze provoceren in jullie een reactiviteit en ze blokkeren jullie in jezelf, zodat alles wat zich aan jullie voordoet te gebruiken is voor jezelf, te instrumentaliseren is. De verbazing, het ontvangen van de schoonheid is het tegenovergestelde: ogen [...] die wijd open staan om te luisteren, om te kijken, om te ontvangen. [...] Jullie hebben [zei hij in 1980 tot de studenten] [...] een onvermogen tot affectie", veroorzaakt door een afstomping. De vonk waarover we gesproken hebben, vervolgt Giussani, "is iets wat gebeurt en wat ontvangen wordt in de mate van ons affectieve vermogen, dat wil zeggen van ons esthetische vermogen, vermogen tot esthetische smaak, tot esthetische zin, dat wil zeggen in de mate dat we in staat zijn het schone te ontvangen. Terwijl de armoede van hart, of eenvoud van hart, de ethische houding is die de esthetische ontwikkeling toestaat. Kijk hoe een kind naar de dingen kijkt: met de ogen wijd open! De schoonheid en de trilling van de werkelijkheid golven bij hem naar binnen; maar wij die er vlakbij staan, zijn afgestompt" (*Certi di alcune grandi cose [Zeker van een paar grote dingen]. 1979-1981*, op. cit., pp. 220, 223). Deze afstomping is wat de vreemheid laat voelen waar Pavese over spreekt: "Je wordt toegelachen / door de vreemdheid van een hemel die niet van jou is" (C. Pavese, «Notturmo [Nocturne]», in: *Lavorare stanca [Werken vermoeit], 1936-1943 (Le poesie aggiunte [De toegevoegde gedichten])*, in: *Le poesie [De gedichten]*, uitg. Einaudi, Turijn 1998, p. 82). Don Giussani becommentarieerde deze verzen zo: "Je wordt toegelachen: je bent gemaakt van de hemel, voor de hemel, door een Ander; en deze lacht je toe, want het hart is dorst naar geluk en naar schoonheid. Een hemel die echter niet van jou is: je wilt hem niet" (*Si può vivere così [Zo kan men leven]*. Geestelijke oefeningen van de Fraterniteit van Gemeenschap en Bevrijding. Aantekeningen van de overwegingen van Luigi Giussani, bijlage bij *Tracce* n. 6/1995, p. 25).

Wanneer we antwoorden op de uitdagingen van de werkelijkheid laten we altijd doorschijnen wat het is waaraan we toebehoren, dat wil zeggen, wat ons het dierbaarst is, en dit wordt onze culturele positie in de wereld. Ik was verbaasd over de manier waarop don Giussani, enkele dagen na de nederlaag bij het abortusreferendum in 1981, sprekend tot een vergadering van verantwoordelijken van de beweging, de synthetische inhoud van het zelf-bewustzijn had geïdentificeerd van degenen die in beweging gekomen waren, wat hun het dierbaarst was, van waaruit hun culturele positie ontstond: "Het punt voor de leiding van de beweging dat naar boven komt uit dit referendumgebeuren, is de droefheid, de droefheid te constateren dat de gebeurtenis van Christus niet uitgespeeld werd en niet uitgespeeld wordt als de waarde van het leven". Wat gebeurd was tijdens het referendum, was, zegt hij, uitdrukking van wat er gebeurde in het gewone leven van de gemeenschappen:

“In het gewone leven van onze gemeenschappen en in de leiding van de beweging is deze transparantie van de waarde van het geloof in ons er niet. Kortom, het is Jezus Christus die niet te maken heeft met onze mensen”.

En hij gaf ons met precisie ook de te volgen weg aan. Het is de moeite waard ernaar te luisteren, als we de trein niet nog een keer willen missen: “Jezus Christus moet voor onze mensen een evidentie op zich hebben! Dat is de richting. ‘Ik ken niet anders dan Christus’ en deze historische Christus die, als resultaat, geëlimineerd werd. Christus wordt aanwezigheid voor de anderen als Hij voor mij aanwezigheid wordt! Ik ben de aanwezigheid van Christus: de gebeurtenis van Zijn persoon, het mysterie van Zijn persoon gaat door deze communicatie heen [zoals alle getuigenissen die we voorgelezen hebben, laten zien]. Dit heeft een gevolg: de beweging zal gered worden door deze minderheid! De dragende balk van de toekomst is het reële getuigenis” van degenen die zich aan Hem hechten. En hij voegde toe: “Het is uiterst moeilijk, moeilijk in de statistische betekenis van het woord, mensen te vinden die echt leven, die elkaar gezelschap houden omwille van de heiligheid, dat wil zeggen vanwege het geloof, in Christus, om het geloof te leren, om het geloof te beleven en ervan te getuigen. En deze moeilijkheid wordt verergerd door het feit dat het statistisch heel moeilijk zal zijn dat onze volwassenen gidsen vinden in deze zin, opwekkers in deze zin. De beweging zal voortgezet worden door degenen die hun minderheid [zoals bij de uitslag van het referendum, toen degenen die tegen abortus waren op 32% waren blijven steken] absoluut niet voelen als handicap, omdat hun hart door de waarde verruimd zal zijn. En er is maar één waarde, ééntje! Want ook het leven is geen waarde, als Christus er niet zou zijn! De gebeurtenis van Christus. De beweging zal voortgezet worden door wie deze ontmoeting gehad heeft, en het teken dat ze deze ontmoeting gehad hebben is hun vermogen tot broederschap, tot gezelschap”. De beweging zal voortgezet worden door degenen die, net als Johannes en Andreas, de ervaring die ze met Christus beleefd hebben, de dogmatische inhoud van het geloof, niet hebben kunnen uitwissen, en dáárom bij elkaar zijn. Daarom drong don Giussani aan: “De toekomst van de beweging heet het getuigenis van de volwassene” en voegde een van zijn zinnen toe: “Dit is een moment waarop het mooi zou zijn in heel de wereld met z’n twaalven te zijn” (FRATERNITEIT VAN GEMEENSCHAP EN BEVRIJDING, *Audiovisuele documentatie*, Nationale raad van CL, Milaan, 30-31 mei 1981).

Waarin bestaat dan dat getuigenis? “Aanwezig zijn in een situatie, betekent er zó te zijn dat de situatie verstoord wordt, zodat, als jij er niet zou zijn, allen het zouden merken. Waar jij bent zullen de anderen kwaad worden of je bewonderen, of onverschillig lijken, maar ze zullen jou ‘anders-zijn’ wel moeten erkennen”.

Van welke aard is dit getuigenis? “De echte verkondiging doen we door wat Christus verstoord heeft in ons leven, gebeurt door middel van de verstoring die

Christus bewerkstelligt in ons: *wij stellen Christus aanwezig middels de verandering die Hij in ons bewerkstelligt. Het is het begrip getuigenis*” (L. Giussani, 19 maart 1979; «1954. Cronaca di una nascita [Kroniek van een geboorte]», Aantekeningen van een gesprek met een groep jongeren, in: *Un avvenimento di vita, cioè una storia [Een levens-gebeurtenis, dat wil zeggen een geschiedenis]*, uitg. EDIT-Il Sabato, Rome 1993, p. 346).

Van welke aard is dit getuigenis? “De echte verkondiging doen we door middel van de verstoring die Christus bewerkstelligt in ons: wij stellen Christus aanwezig middels de verandering die Hij in ons bewerkstelligt”

Zoals we gezien hebben is dit getuigenis allesbehalve irrelevant en laat het het christendom allesbehalve een schertsvertoning lijken en de christenen allesbehalve clowns, maar wekt het een nieuwsgierigheid op, een zodanige interesse dat het een volkomen onverwachte dialoog opent, ook met personen die schijnbaar ver weg staan. Zó kunnen we antwoorden op de uitnodiging die paus Franciscus dezer dagen aan de Amerikaanse bisschoppen gedaan heeft, en die ik tot mij, tot ons gericht heb gevoeld: “Ik weet goed dat jullie uitdagingen talrijk zijn, en dat het terrein waarop jullie zaaien dikwijls vijandig is, en dat er niet weinig bekoringen zijn om je op te sluiten binnen het hekwerk van je angsten, om je wonden te likken, een tijd betreurend die niet weerkeert en harde antwoorden voorbereidend op reeds hevige weerstand. En toch zijn we bevorderaars van de cultuur van de ontmoeting. We zijn levende sacramenten van de omhelzing tussen de goddelijke rijkdom en onze armoede. We zijn getuigen van de vernedering en de afdaling van God die in Zijn liefde ook aan ons eerste antwoord voorafgaat. De dialoog is onze methode, niet uit sluwe strategie, maar uit trouw aan Degene die het nooit moe wordt de pleinen van de mensen af te gaan, tot het elfde uur toe, om hun zijn uitnodiging van liefde te doen (Mt 20, 1-16). [...] Weest niet bang om de exodus te maken die nodig is voor elke authentieke dialoog. Anders is het niet mogelijk de redenen van de ander te begrijpen, noch ten diepste te verstaan dat de broeder die bereikt en bevrijd moet worden met de kracht en de nabijheid van de liefde, meer waard is dan de posities dat zijn die we ver van onze toch authentieke zekerheden oordelen. De scherpe en oorlogszuchtige taal van de verdeeldheid past niet op de lippen van de herder, heeft in zijn hart geen burgerrecht, en al lijkt ze voor een moment een schijnbare hegemonie te verzekeren, enkel de duurzame fascinatie van de goedheid en de liefde blijft werkelijk overtuigend” (*Toespraak tot de Bisschoppen van de Verenigde Staten*, St. Mattheüskathedraal, Washington D.C., 23 sept. 2015).